

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษากำหนดนโยบายการบริหารและการจัดการการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็กและผลกระทบต่อการค้าเหมืองแร่เหล็กในจังหวัดนครสวรรค์ครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็ก ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ของการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็ก สภาพปัญหา และการนำนโยบายของภาครัฐเข้ามาใช้ ตลอดจนได้สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบจากการใช้นโยบายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ดังนั้นเพื่อให้การศึกษานำเสนอข้อมูลได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุมในทุกประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้ศึกษาได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยไว้ดังนี้

3.1 กลุ่มประชากรเป้าหมาย

กลุ่มประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้ประกอบการ คือ ผู้ประกอบการเหมืองแร่เหล็ก ผู้ประกอบการโรงแต่งแร่เหล็ก และผู้ประกอบการร้านซื้อแร่เหล็ก ทั้งที่ดำเนินการถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมายในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ อุทัยธานี เพชรบูรณ์ ลพบุรี และสระบุรี จำนวน 15 ราย ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการทั้ง 15 รายดังกล่าวเป็นผู้ที่ให้ความร่วมมือและยินดีเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบกิจการแร่เหล็กซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการดำเนินนโยบายการบริหารและการจัดการการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็กทั้งในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ และพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

2. กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็กและดำเนินการป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำเหมืองแร่เหล็กผิดกฎหมาย ตลอดจนเป็นผู้ที่นำนโยบายการบริหารและการจัดการการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็กมาปฏิบัติใช้ในพื้นที่ จำนวนทั้งหมด 34 ราย ประกอบด้วย

- 2.1 เจ้าหน้าที่ฝ่ายอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง สุโขทัย กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุทัยธานี เพชรบูรณ์ ลพบุรี สระบุรี พระนครศรีอยุธยา เลย ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในจังหวัดข้างต้นจำนวน 20 ราย

2.2 เจ้าหน้าที่จากกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่เขต 2 (อุดรธานี) เขต 3 (เชียงใหม่) และเขต 5 (พิษณุโลก) จำนวน 10 ราย

2.3 เจ้าหน้าที่จากกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) เจ้าหน้าที่จากกองบังคับการตำรวจปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (บก.ปทส.) เจ้าหน้าที่จากกรมการปกครอง และกรมป่าไม้ จำนวน 4 ราย

3. กลุ่มผู้บริหารจากกระทรวงอุตสาหกรรม ผู้บริหารจากกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ และผู้บริหารจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ซึ่งเป็นผู้ที่กำหนดนโยบายการบริหารและการจัดการการประกอบกิจการเหมืองแร่มาใช้ในพื้นที่ รวมถึงเป็นผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้ปฏิบัติงานตามระเบียบของกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการเหมืองแร่จำนวน 5 ราย

3.2 ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ทำการศึกษาภาคสนาม (Field Research) ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการเหมืองแร่เหล็ก ผู้ประกอบการ โรงแต่งแร่เหล็ก ผู้ประกอบการร้านซื้อแร่เหล็ก ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่จากกระทรวงอุตสาหกรรม กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมการปกครอง กรมป่าไม้ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดและกองบังคับการตำรวจปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งเอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ วารสารที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็กในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดอื่นๆ รวมถึงการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการลักลอบทำเหมืองแร่เหล็กผิดกฎหมายและการปราบปรามในระหะที่ผ่าน ตลอดจนการศึกษาทบทวนแผนยุทธศาสตร์และนโยบายการบริหารและการจัดการการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็กของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ รวมทั้งการศึกษาทบทวนงานวิจัยในกรณีต่าง ๆ เกี่ยวกับแร่เหล็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งจะใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรของการศึกษา โดยมีประเด็นหลักของการสัมภาษณ์จำนวน 3 ประเด็น โดยกำหนดตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่

1. นโยบายในการบริหารจัดการการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็ก

2. บทบาทและกระบวนการในการบริหารจัดการการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็ก

3. ผลกระทบต่อภาครัฐและเอกชน รวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็ก

ตลอดจนข้อเสนอแนะสำหรับเป็นแนวทางในแก้ไขปัญหาการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็กและข้อเสนอแนะสำหรับเป็นแนวทางแก้ไขผลกระทบของการใช้นโยบายดังกล่าว ซึ่งหัวข้อ คำถามและประเด็นในการสัมภาษณ์จะประกอบด้วย

1. ปัญหาการลักลอบทำแร่เหล็ก
2. การเข้มงวดในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ
3. ผลกระทบของภาครัฐเกี่ยวกับระบบภาษีหรือค่าภาคหลวงแร่
4. ผลกระทบของผู้ประกอบการที่ได้รับอนุญาตถูกต้องตามกฎหมายในการถูกเลือกปฏิบัติในการเข้มงวดตรวจสอบ
5. ผลกระทบของธุรกิจของภาคเอกชนในการส่งออกแร่จากการใช้นโยบายของภาครัฐ
6. ผลกระทบต่อผู้ที่ลักลอบทำแร่
7. การสร้างเงื่อนไขเกินความจำเป็นในการขอใบอนุญาตซื้อแร่ ขอใบอนุญาตครอบครองแร่ และขอใบอนุญาตขนแร่
8. การสนองตอบของภาครัฐต่อภาวะชะงักงันต่อธุรกิจของภาคเอกชน
9. ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติในการใช้และเข้มงวดในมาตรการควบคุมการขนแร่และการลักลอบทำแร่
10. ความมีประสิทธิภาพของศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามการทำแร่เถื่อนของจังหวัดนครสวรรค์
11. การดำเนินการของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่เกี่ยวกับค่าภาคหลวงแร่หรือภาษีจากแร่ที่สูญหายไปจากการลักลอบทำแร่

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Content Analysis) ด้วยวิธีการการบรรยายสรุปประเด็นตามประเด็นคำถามที่กำหนดไว้เพื่อนำมาเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการนำเสนอผลการศึกษา ผู้ศึกษาได้แบ่งประเด็นของการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ด้านบริบทของการประกอบกิจการเหมืองแร่ ประกอบด้วย

1.1 บริบทด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศเศรษฐกิจใหม่ หรือ BRICs ในฐานะที่กลุ่มประเทศเศรษฐกิจใหม่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการค้าแร่ในตลาดโลกซึ่งเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับการผลิตและการนำเข้า-ส่งออกสินค้าแร่ โดยเฉพาะแร่เหล็กของประเทศไทย ตลอดจนการวิเคราะห์ถึงความต้องการใช้โลหะในอุตสาหกรรมการผลิตขั้นพื้นฐานและการใช้แร่ ทั้งนี้การวิเคราะห์ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะได้วิเคราะห์ถึงสถานการณ์ด้านการผลิตแร่เหล็กในประเทศ สถานการณ์ในต่างประเทศที่เชื่อมโยงกับการนำเข้าและการส่งออกสินค้าแร่เหล็กของประเทศ จำนวนผู้ประกอบการแร่เหล็ก สภาพปัญหาการลักลอบทำเหมืองแร่เหล็กผิดกฎหมาย และสภาพปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.2 บริบทของการใช้อำนาจทางการปกครอง ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้สัมปทานเหมืองแร่ที่ยังมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งแร่ที่ยังมีจำนวนมาก รวมถึงกระบวนการให้สิทธิหรือการออกใบอนุญาตประทานบัตร

1.3 บริบทด้านการใช้อำนาจทางการเมือง ซึ่งในปัจจุบันยังพบว่ามีเจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์จากการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็ก โดยการใช้อำนาจทางการเมืองในการเอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการลักลอบทำเหมืองแร่ผิดกฎหมาย รวมถึงกรณีการหลบเลี่ยงการขอประทานบัตร โดยการให้สิทธิผู้ประกอบการครอบครองแร่เป็นกรณีพิเศษกับผู้ประกอบการ ตลอดจนประเด็นการจัดสรรผลประโยชน์ของผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่รัฐ การใช้อำนาจทางการเมืองและอำนาจทางการเงินของกลุ่มผลประโยชน์ กัดค้นและขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์ด้านบริบทส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์และสภาพปัญหาของการประกอบกิจการเหมืองแร่ที่กำลังเกิดขึ้น อันเป็นปัจจัยนำเข้าที่จะเชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์ในส่วนกระบวนการ หรือการกำหนดนโยบายการบริหารและการจัดการการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็ก เพื่อใช้ควบคุมสถานการณ์และแก้ไขปัญหาในส่วนต่อไป

2. การวิเคราะห์ในส่วนกระบวนการ ประกอบด้วย

2.1 การวิเคราะห์การจัดโครงสร้างองค์กรและการกำหนดภารกิจของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด เพื่อใช้ในการควบคุมสถานการณ์และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการประกอบกิจการเหมืองแร่

2.2 การวิเคราะห์ปัจจัยในด้านการกำหนดนโยบายการบริหารและการจัดการการประกอบกิจการเหมืองแร่ ทั้งพระราชบัญญัติแร่ ระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ การมอบหมายอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ตลอดจนการวิเคราะห์อุปสงค์ และอุปทานของแร่ในระบบเศรษฐกิจโลก

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์ในส่วนกระบวนการเป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่างๆ ที่นำไปสู่การกำหนดนโยบายการบริหารและจัดการการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็ก

3. การวิเคราะห์ในส่วนของผลผลิต ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงนโยบายการบริหารและจัดการการประกอบกิจการเหมืองแร่เหล็ก รวมถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติงานตามนโยบาย

4. การวิเคราะห์ในส่วนของผลลัพธ์ ซึ่งในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะได้นำเสนอถึงผลกระทบของนโยบายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการเหมืองแร่ โดยได้สรุปจากการเสนอแนะของกลุ่มประชากรของการศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม